

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Иван Марков, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Катедра „Туризм“, член на научното жури, със заповед на Директора на НИГГГ – БАН № 01-95/ 03.07. 2020 г.

на дисертационен труд на тема „Комплексна типологизация на селските райони в Южна централна България“ за придобиване на ОНС „доктор“, Професионално направление 4.4. Науки за земята, Научна специалност: Икономическа и социална география

от Светла Георгиева Георгиева

редовен докторант към Департамент „География“ на НИГГГ – БАН

1. Данни за докторанта

Светла Георгиева завършва образователна степен магистър специалност „География“, специализация Икономическа география, странознание в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. През периода 01/11/2017–01/10/2018 г. работи като Специалист в НИГГГ – БАН, а от 01/10/2018 г. (до настоящия момент) е асистент в Национален институт по геофизика, геодезия и география – БАН. Владее английски език писмено и говоримо ниво B2. Притежава компютърни умения Microsoft Excel worksheet, Microsoft Word Document, PowerPoint Presentation, Google sheets, AutoCad / ArcGIS / SPSS. Членува в Българско географско дружество (София, 2017).

2. Информация за докторантурата

Със заповед № 01-184 на Директора на НИГГГ от 04.08.2015 г., на основание чл. 13 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ в НИГГГ – БАН и решение на НС на НИГГГ, протокол № 8/04.08.2015 г. Светла Георгиева е зачислена за докторант в редовна форма на обучение в Департамент „География“. Определен е срок на обучение (01.10.2015 г.– 30.09.2018 г.). Тема на дисертационния труд е *Комплексна типологизация на селските райони в Южна централна България*, научна специалност: Икономическа и социална география с научен ръководител: доц. д-р Надежда Илиева. През периода на обучение докторантката успешно е положила всички изпити от индивидуалния учебен план.

Със заповед № 01-253 на Директора на НИГГГ от 12.10.2018 г. на основание чл. 26 (2) в) от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ НИГГГ БАН и решение на НС на НИГГГ (Протокол № 1/11.10.2018 г.) Светла Георгиева – докторант в редовна форма на обучение по специалност „Икономическа и социална география“, е отчислена с право на защита в срок до 2 години считано от 01.10.2018 г.

На разширено заседание на Департамент „География“ на НИГГГ протокол № 4/ 16.06.2020 г. след обсъждане по точка първа от дневния ред се взема решение да се предложи на Научния съвет на НИГГГ да бъде открита процедура по защита на докторска дисертация на ас. Светла Георгиева по професионално направление 4.4 Науки за земята, научна специалност „Икономическа и социална география“, съгласно правилника на НИГГГ и ЗРАСРБ. Със заповед на Директора на НИГГГ № 01-95/ 03.07. 2020 г. е определено Научно жури. В предоставените документи по докторантурата не са установени нарушения.

3. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от въведение, изложение в три глави, заключение, приложения и използвана литература с общ обем от 275 страници и включва 98 фигури, 11 таблици и 14 приложения. Списъкът с използваната в изследването литература съдържа 224 източника на кирилица и 81 на латиница (вкл. електронни източници). Актуалността на темата е аргументирана. Членството на България в Европейския съюз, разширява възможностите за подпомагане на селските райони и за преодоляване на неблагоприятните последици от настъпилата в началото на прехода икономическа криза. Типологиите, базирани на научнообосновани методи, могат да служат не само за установяване на сходствата и различията между отделните селски общини, но и да се прилагат като инструмент, чрез който политиките за развитие да отчитат тези различия и да бъдат адаптирани спрямо тях.

Обектът и предметът на изследването са ясно дефинирани.

Обект на изследване в дисертационната разработка са селските райони в Южна централна България. Изборът на Южен централен район (ЮЦР) като пространствена рамка на това изследване, според докторанта, се базира на няколко важни аргумента.

Предмет на изследването е състоянието и степента на развитие на селските райони в Южна централна България – демографските тенденции, социално-икономическото и инфраструктурното развитие, състоянието на околната среда и установените взаимовръзки между градовете и селата. Анализът на изследваните процеси е в основата на разработване на методика и модел за типологизация на селските райони в ЮЦР.

Целта на дисертационния труд е да се извърши комплексна типологизация на селските райони в Южна централна България. За постигане на целта се реализират пет изследователски задачи. В голяма степен целта е изпълнена.

Методиката на изследване е основана на задълбочено проучване на обширен спектър теоретико-методологични въпроси. Изследването включва: *Теоретични аспекти; Методологични аспекти; Типологизация на селските райони в ЮЦР.*

Съдържателният обхват на изследването завършва с предлагане на модел за бъдещо развитие. Въз основа на направения анализ по отделните показатели и чрез приложения математико-статистическия инструментариум, общините в селските райони на Южна централна България са групирани в *тематични клъстери* по всеки един от подбраните критерии. За целите на изследването оценяването по отделните критерии е извършено по възприета от автора петстепенна скала.

Изследването се основава на различни методи за набиране на първична и вторична информация. За изпълнението на целта и задачите на изследването са използвани географски (териториален), комплексен и системен подход, математико-статистически методи, сравнителен анализ, картографски методи, ГИС за пространствен анализ и визуализация и други.

Официалните източници на информация включват: документи и публикации на ЕС и Европейската комисия – регламенти, предложения, съобщения, работни документи и други; статистически публикации на Евростат, на Главна дирекция „Земеделие и развитие на селските райони“ на ЕК и на международни организации; закони и подзаконови нормативни актове, свързани с устройството на територията, регионалното

развитие, образованието, здравеопазването, заетостта и други; статистически данни на НСИ.

Представен е и автореферат от 83 страници. Авторефератът отразява коректно и точно съдържанието на дисертационния труд. Включва и библиография, съдържа справка за приносите и списък на две публикации, които отразяват целенасочено части от дисертационния труд и му осигуряват публичност. Едната публикация е отпечатана в сп. „Проблеми на географията“.

4. Приноси

Приложените приноси от докторанта логически следват резултатите от изследването. **Първите три приноса имат предимно научно-теоретичен характер.**

Макар че селските райони са обект на изследване и анализ в редица страни, не съществува общоприета дефиниция за селски район като концепция. Причините за това са многостранни, но както отбелязва докторантът, най-общо те се свеждат до изключителното многообразие и разнородност на тези територии в отделните страни.

Сложността от прилагането на точна дефиниция за това какво е селски район е показателна от примера със страните, членуващи в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). Съществува голямо разнообразие от дефиниции на тези райони в отделните страни, като в някои от тях дори се използва повече от едно определение. Докторантът стига до извода, че съществуват два основни типа дефиниции, използвани в страните от ОИСР и ЕС. Прави се анализ на статистическите класификации на ОИСР и ЕС. Изключително актуален е анализът, свързан с дефиниране на селските райони и регионалната типология на ОИСР. Прави се извода, че Регионалната типология на градските и селските райони и Класификацията според степента на урбанизация са сред най-често използваните териториални типологии в документи, доклади и публикации на Европейския съюз. Дисертационният труд ясно показва много добро познаване на основната литература по изследваната тема. Отлично впечатление оставя много доброто познаване и ползване на научното творчество на водещите български, така и на чужди съвременни специалисти в изследване на селските райони, както и хронологията в развитието на нормативната база на национално и европейско равнище.

Разработена е методика за комплексна типологизация на селските райони в България, чрез която се групират общините със сходни характеристики и проблеми. Добро впечатление прави познаването и използването на математико-статистически инструментариум.

За целите на изследването докторантът прилага клъстерен анализ като подходяща изследователска техника, чрез която се идентифицират хомогенни групи от обекти. По този начин всяка община за всеки от тематичните блокове от показатели получава оценка на базата на принадлежността си към определен клъстер. Оценяването по отделните критерии се извършва по възприета от автора петстепенна скала на базата на резултатите от приложените в клъстеризацията показатели.

Анализът и оценката на получените резултати, на базата на използвания математико-статистически инструментариум, са разработени чрез прилагането на сравнителен географски анализ. Пространствените различия в протичащите процеси са представени чрез прилагането на картографски способности и с помощта на ГИС. На базата на

получените оценки в отделните тематични кълстери, се идентифицират пет типа (кълстери) от общини. Формиралите се кълстери представляват отделните типове общини.

Четвъртият принос има ясно изразен приложен характер. Разбирането, че различните типове селски райони се нуждаят от различни подходи, е първата и може би най-важната предпоставка за постигането на трайни резултати.

Получените в изследването резултати дават основание методиката за типологизация да се прилага и като инструмент за планиране, програмиране и управление на регионалното развитие. Процесът на разработване на средносрочни планови стратегически документи за следващия програмен период 2021–2027 г. предоставя възможност за използването ѝ в планове и програми (свързани с регионалното развитие или като цяло с развитието на селските райони в нашата страна) при насочването на мерки и средства към отделните типове селски райони, съобразно техните проблеми и потребности, като се има предвид че преобладаващата част от българските общини са класифицирани като селски райони. Водещ подход при разработването на тези документи ще бъде интегрираният подход. Това ще допринесе за повишаване на ефективността на провежданите политики с цел постепенно ограничаване и обръщане на неблагоприятните тенденции в тези райони. Предложеният модел на типология на селските общини в Южен централен район (регион за планиране от ниво 2) може успешно да се приложи за всички общини, определени като селски райони в България.

Предложеният илюстративен материал и приложенията допринасят за по-добро възприемане и разбиране на изследвания проблем.

5. Заключение

В заключение, предложеният труд доказва, че дисертантът показва задълбочени знания, умения и подготовка за самостоятелно използване на методите на научното изследване, научната литература, статистическа и друга информация. Представеното научно изследване отговаря напълно на изискванията за дисертационен труд. Дисертацията съдържа необходимите научни и научно-приложни резултати. Представеният дисертационен труд е актуален и в завършен вид. В работата са демонстрирани практически резултати, които представляват оригинален принос на докторанта. Изложението е ясно и богато илюстрирано, а езикът и стилът са в съответствие със стандартите за научност и достоверност.

Качеството на дисертационния труд и автореферата, постигнатите резултати и приноси, както и тяхното популяризиране, са достатъчно основание да дам категорично положителна оценка (ДА) относно присъждането на образователната и научна степен „доктор” на докторант Светла Георгиева Георгиева, Професионално направление 4.4. Науки за земята, Научна специалност: Икономическа и социална география.

Изготвил:

(проф. д-р Иван Марков)

20.08. 2020 г.